

Nogle Bemærkninger om et tidligere interessant Agerbrug i Danmark.

(Af et Brev fra en ældre Landmand.)

Ved en og anden af mig leilighedsviis henkastet Yttring, om det fremragende Culturtrin, som fandt Sted ved det Agerbrug, hvorved jeg, som ungt Menneske, debuterede i praktisk Virksomhed, har De Høistærede! yttret det Ønske, at jeg vilde give Dem et Billede af dette af mig berørte extraordinaire Forhold, og uagtet jeg iffun er istand til — i Ordets sande Betydning — at skizzere det, troer jeg dog at have beholdt saa meget tilbage i Erindringen, at De ikke ganske uden Interesse vil læse Efterstaaende.

For 46 Aar siden, i Foraaret 1811, kom jeg til Langeland som Elev hos Grev Ahlefeldt-Laurvig paa Tranekjær Slot. Jeg skal i al Korthed berette, hvorledes de landoekonomiske Forhold stillede sig ved Slottets Ladegaard, hvor jeg og nogle andre Elever deeltog i nævnte Avlsbrugs Detaille, men maa forudstikke den Bemærkning, at specielle Omstændigheder foranledigede, at Jorderne vare i en ualmindelig Gjødningskraft, som Følge af, at Gjødningen af en heel Escadron foruden af et stort Antal Luxusheste og Stude til Naturalforpleining for de Militaire paa hele Den, tilfaldt Ladegaardens Jorder, foruden af Gaardens gode og store Besætning.

En Maskinfabrikant fra England var indforstreven; i dennes Værksted forfærdigedes nyere bekjendte Redskaber s. Ex. Svingplove, som allerede udelukkende brugtes, Gystirpatorer, Hoppelplove, Muldstuffer, og andre, som jeg ikke i dette Dieblif erindrer at navngive; Lærskemaskine, ligesom Haffelsjemaskine til Hestekraft havdes, og især maa jeg omtale den cookske Radsaaemaskine, som benyttedes, og som udførte Arbeidet meget godt. Jeg har selv i 2 Aar været med at betjene den, idet vi saaede en heel Mark — Arealen ligesom Rotationen i Sædskiftet kan jeg ikke angive — med Himmelbyg efter Kartofler, og jeg mindes endnu godt det smukke Syn af en saadan velbehandlet frodig Mark, i Særdeleshed saalænge Raderne vare kjendelige. Jeg maa her dvæle lidt ved denne Maskine, som jeg, formeentlig 35 Aar senere, fornyede Bekjendtskab med ved Landmandsmødet i Aarhus 1847; i ethvert Tilfælde er den nu kjendte gundersløvholmste Saaemaskine en Copie efter den Cookske, kun at den ikke radsaaer.

Kartofler dyrkedes efter en større Maalestok, Balmue og Soelsikker dyrkedes som Olieplanter, men da man ikke opnaaede at udfinde et Redskab til at affalle Soelsikketjernen, for derefter at kunne presse Olie af Frøet, saa jeg intet Resultat heraf, hvorimod der ikke pressedes ubetydelig Balmueolie.

Gulerødder dyrkedes — radsaaede — til Sirup og til Hestefoder.

Kløver og Græs behandlede efter den klapmeierske Methode, og jeg har i sin Tid oftere ført Fremmede ud i Marken, for at vise dem denne Nyhed.

I 1812 opførtes en solid grundmuret Bygning til Munkelroesukkerfabrikationen, og Dyrkning af Roen blev naturligviis en Opgave, som ogsaa løstes med et meget heldigt Resultat, hvortil de meget kraftfulde Jorder ikke bidroge lidt; men Hovedsagen, Sukkerfabrikationen, mislykkedes ganske, og Fabrikken nedlagdes, kort Tid efter at flere aldeles mislykkede Kogninger havde fundet Sted. Jeg erindrer godt, at Satiren ikke staaede Foretagendet. Et lystigt Hoved udtalte „der Sirup ist ganz

excellent, den kann man nach Gefallen süß machen“ — men hvor meget man end maa beklage, at et saa vigtigt betydningsfuldt Foretagende som det her berørte, lededes saaledes, at et heldigt Resultat havde været langt uforklarligere, end det, som her paafulgte, maatte det være gaadefuldt, hvorledes en saa værdifuld Sag kunde behandles saaledes, at f. Ex. til Fabrikmester — som skulde lede og forestaae Sukkerfabrikationen — valgtes en gammel omreisende Musikus, en stikkelig Mand, men som var aldeles ukyndig og uduelig til at udføre det Hverv, her paalagdes ham. Denne Mand blev vel sendt til Berlin nogle Sommermaaneder i 1812 for at høre Hermstädts Forelæsninger, men hvorvidt han hørte noget, vidste man ikke, hvorimod man erfarede, at han selvsølgelig ikke havde lært at koge Sukker af Runkelroer; dog var dette naturligviis ikke et eneste Feilgreb ved Anlægget, hele den øvrige Plan var bygget paa ligesaa løs Grund, som Tonekunstnerens Omdannelse. — Af de her anførte Data vil det vist skjønnes, at Agerbruget allerede i hiin Tid stod paa et høiere Culturtrin paa nogle Steder her i Landet, end man nutildags antager har været Tilfælde for omtrent et halvt Seculum tilbage, og jeg maa hertil bemærke at det samme — paa Runkelroehistorien nær — gjælder om Agerbruget hos General Juel paa Thorseng, som ganske rivaliserede med Grev Ahlefeldt-Laurvig om første Rang i at indføre og bringe nye landoekonomiske Projekter igang. Men det maa herved ei tabes af Sigte, at en Crisis netop indtraf i hiin Tid, da en Statsfallit bevirkede sørgelige Conjunctioner for den større Deel af Folket i Almindelighed, men for Jordeiendomsbesidderne i Særdeleshed, hvori den naturlige Marjag maa søges, at dybe Saar først kunde læges efter nogle Decenniers Forløb, og at efter en bedrøvelig lammende Tilstand for Landmanden først de 2 sidste Decenniers lykkelige Conjunctioner have ført os fremad til Maalet.
